

A.5) A bűncselekmény fogalma (a fogalom Btk-szerinti meghatározása és elemzése); a bűncselekmények súly szerinti osztályozása (1843-tól)

Záróvizsga-felkészítő konzultáció Büntetőjog c. tárgyból
Jogász alapszak
Miskolc, 2016.

A bűncselekmény fogalma

1831: Havas József -

„Minden azon szabad 's külső cselekedetek, mellyek tetemesen közveszedelmesek, bűnök - (következőleg tiltandók, és az elkövetés esetére megbüntetendőök).”

Edvi Illés Károly: „Minden büntetendő cselekmény (...) meghatározott ténybeli és jogi elemekből van összetéve. Ezek együttvéve alkotják a delictum tényálladékát, a mely e szerint amaz ismérvek összessége, melyeket a törvény vagy törvényi szabály büntetendő cselekmény fogalmához megkíván.” ⇒ a bűncselekmény jogi modellje a törvényi tényállás.

	CSELEKMÉNY	TÉNYÁLLÁSSZERŰSÉG	JOGELLENESSÉG	BŰNÖSSÉG
klasz- szikus század- forduló Ernst Beling Franz v. Liszt	- akaratlagos testi mozgás, amely külvilági változást eredményez	- cselekmény tisztán külsődleges leírása a törvényben értékelés nélkül	- a cselekmény jogi értékelése a jogrend alapján	- a tettes lelki, szellemi folyamatainak összefoglalása - szubjektív ismérv
	- kauzális kapcsolat (ekvivalencia) - mulasztás nem jelenik meg	- deskriptív és objektív ismérv - ez a " jogellenesség indíciuma"	- normatív és objektív ismérv ez a formális jogellenesség - jogellenességet kizáró okok hiánya	- pszichológiai bűnösségfogalom - előfeltétele a beszámítási képesség - formái a szándékosság, gondatlanság
neo- klasz- szikus 1920-as évektől Eduard Mezger	- a cselekmény-fogalomnak a mulasztásra is kell vonatkoznia - a cselekmény értelmét is figyelembe kell venni - akaratlagos magatartás, amely a tevésre és a mulasztásra is egyaránt vonatkozik	- normatív és szubjektív elemeket is tartalmaz, pl. aljas indok, idegen dolog, célzat stb. - nem csupán indícium, hanem ez alapozza meg a jogellenességet	- a cselekménynek tartalmilag is jogellenesnek kell lennie, azaz társadalmilag károsnak (dualisztikus felfogás) - fokozható ez a materiális jogellenesség (a formálisan jogellenes cselekmények, amelyek tartalmilag nem azok, nem minősülhetnek bűncselekménynek)	- értékkategória - felróhatóság megjelenése - hibás akaratképződés, ami a tettesnek felróható (normatív bűnösség-felfogás kezdetei)

	CSELEKMÉNY	TÉNYÁLLÁSSZERŰSÉG	JOGELLENESSÉG	BŰNÖSSÉG
finalista 1930-as évektől <i>Hans Welzel</i>	- nem csupán külvilági változás, hanem célszerű emberi tevékenység	- a tényállásszerű cselekmény szubjektívizálódik - a szándék a tényállásszerű cselekmény része - de jogellenesség tudata nélkül, mert a szándék a tényállásszerű cselekmény finalitása	-kettős szemléletű - a jogellenesség adott, ha a tényállásszerű cselekmény esetén a jogellenességet kizáró okok hiányoznak - tényállásszerű és jogellenes cselekmény = jogtalanság	-jogtalanság tudata a bűnösségi fogalom központi eleme -normatív értékítélet - elemei: beszámítási képesség, jogellenesség tudata, normadekvát viselkedés elvárhatósága
	- az emberi cselekmény finalisan (célszerűen) irányított a cél előzetes elképzelésével	- személyi jogtalansági elemek: szándék, szubjektív tényállási elemek		
neoklasz-szikus-finalista szintézis uralkodó irányzat a német dogmatikában	- a szociális helyett a perszonális kezd uralkodóvá válni, bár a bűncselekmény-fogalom háttérbe szorul	-a tényállás a büntetést érdeklőségi tartalom hordozója - szándékosság a tényállásszerűség része is - kauzalitás - objektív beszámítás	-jogtalanság: értéklenségi ítélet a tett felett - a cselekménynek a társadalomra károsnak kell lennie és hiányoznia kell a jogellenességet kizáró okoknak	-a tettes személye feletti ítélet -felróható cselekmény - elemei: bűnösségre való képesség, szándékosság/gondatlanság, jogtalanság tudata és a bűnösséget kizáró okok hiánya

„Bűncselekmény az a szándékosan - vagy ha a törvény a gondatlan elkövetést is büntetni rendeli - gondatlanságból elkövetett cselekmény, amely veszélyes a társadalomra, és amelyre e törvény büntetés kiszabását rendeli.” [Btk 4.§ (1)]

bűnösség (az elkövető és cselekménye, illetve a cselekmény társadalomra veszélyes következményei közötti pszichés viszony, amelynél fogva a cselekmény elkövetése neki felróható)

büntetendőség
azaz **tényállásszerű** a magatartás és formai (**alaki**) értelemben is **jogellenes** (büntető törvénybe ütköző és büntetéssel fenyegetett)

társadalomra veszélyesség
azaz a **materiális jogellenesség** (a jogi tárgyak sértése, illetve veszélyeztetése)

tényállásszerű, jogellenes és bűnös cselekmény

A bűncselekmény-fogalom

GENUS PROXIMUM
(általános jellemzője):

cselekmény
(emberi magatartás –
általános jellemző)

DIFFERENTIA SPECIFICÁI
(megkülönböztető ismérvei):

a cselekmény büntetni rendeltsége,
társadalomra veszélyessége és
bűnössége

A bűncselekmény, mint emberi magatartás

A cselekményfogalom a bűncselekmény-fogalom fontos eleme.

Jellemzői:

a cselekmény a büntetendő magatartások valamennyi megjelenési formájának főfogalma

- logikai és garanciális jelentőség
- összekötő szerep (egyéb fogalmi elemekhez)
- semleges (érték- illetve értékelésmentes) kategória
- tartalmilag speciális (tényállást kimerítő cselekmény)
- elhatárolási funkció (irreleváns elemek kizárása)

Elemek:

- emberi magatartás
- tárgyi oldal: **hatóképesség** - a kifejtett, illetve elmulasztott magatartás (vagy az ilyenre való alkalmassága) révén kapcsolódik a cselekmény a külvilághoz ⇨ objektív társadalomra veszélyesség; tényleges vagy potenciális (mulasztás)
- alanyi oldal: **akaratlagosság** (az akarata tartalmától megfosztott akarati forma ⇨ akarat tartalma a bűnösség eleme) ⇨ akaratlagosság nem feltétele a bűnösség (pl.: beszámítási képesség); tényleges vagy potenciális (mulasztás)

Cselekményt kizáró okok:

- emberi magatartás hiánya; a magatartás nem lép a külvilág elé;
- reflexmozgások,
- öntudatlanság

Társadalomra veszélyesség

„Társadalomra veszélyes cselekmény az a tevékenység vagy mulasztás, amely mások személyét vagy jogait, illetve Magyarország alaptörvény szerinti társadalmi, gazdasági és állami rendjét sérti vagy veszélyezteti.” [4.§. (2)]

Alapgondolat: büntetőjog ultima ratio-jellege

Fokozatosság elve:

- jogalkotói (törvényi) szinten
 - büntett-vétség
 - büntetési tételkeretek
- jogalkalmazói (bírószági) szinten
 - társadalomra veszélyesség hiánya – nem büntethető
 - társadalomra veszélyesség csekély foka - nem büntethető, DE megrovás („kell”)
 - társadalomra veszélyesség csekélyé válása vagy elmúlása - nem büntethető, DE megrovás („kell” / ”lehet”)

A tényállásszerű cselekmény általában veszélyes a társadalomra, kivétel:

A cselekmény elkövetésekor sem veszélyes → nem bűncselekmény

A cselekmény elbírálásakor nem vagy csekély fokban veszélyes → bűncselekmény, de nem büntethető, csak intézkedés alkalmazható

Btk. 64. § „Megrovásban kell részesíteni azt, akinek cselekménye az elbíráláskor már nem veszélyes, vagy olyan csekély fokban veszélyes a társadalomra, hogy az e törvény szerint alkalmazható legkisebb büntetés kiszabása vagy más intézkedés alkalmazása - ide nem értve az elkobzást, a vagyoneklobzást és az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételét - szükségtelen.”

A társadalomra veszélyességnek az elbíráláskori csekély foka vagy megszűnése esetén az elkövetett cselekmény bűncselekmény, de büntetéssel nem sújtható.

A bűnösség

Differencia specifica

Nullum crimen sine culpa – bűnösség nélkül nincs bűncselekmény

Típusai:

- anyagi jogi (felelősség szubjektív alapja)
- perjogi (processzuális) bűnösség fogalom (magában foglalja az anyagi jogit; többet jelent)

A bűnösség fogalma:

Az elkövető és az ő cselekménye, illetve a cselekmény társadalomra veszélyes következményei közötti **pszichés viszony**, amelynél fogva a cselekmény az elkövetőnek felróható.

Bűnösség elemei:

- megfelelő **életkor** (a cselekmény elkövetésekor betöltött 12./14. életév)
- **beszámítási képesség** (felismerési és akaratilag cselekedni képes állapot)
- **szándékosság** (az elkövető magatartásának következményeit kívánja (egyenes szándék), vagy e következményekbe belenyugszik (eshetőleges szándék) [7. §])
- **gondatlanság** (előre látja cselekményének lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában (tudatos gond.) vagy cselekménye lehetséges következményeit azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja (hanyagosság) [8.§])
- **elvárhatóság** (bűnösségre vezető motivációs hiba: az adott esetben és körülmények mellett az elkövetőtől elvárható volt, hogy tartózkodjék a jogellenes magatartástól)

Büntetendőség

Büntetni rendeltség:

értékelő folyamat megjelenése

a jogalkotó értékítéletének megjelenése a társadalom felé az adott magatartás vonatkozásában

a jogalkalmazó (büntető-igazságszolgáltatás) értékítéletének megjelenése a társadalom felé egy konkrét elkövető egyedi cselekménye viszonylatában

Feltételei:

- a magatartás ki kell, hogy merítse valamely bűncselekmény törvényi tényállását
- a cselekmény jogellenességét kizáró okok hiánya

Elhatárolás:

- büntetendőség - az adott tényállásszerű magatartás elkövetőjének törvény általi büntetéssel fenyegetettsége
- büntethetőség - tágabb; feltételezi, hogy a konkrét esetben a büntetőjogi felelősségre-vonás valamennyi feltétele fennáll

A bűncselekmények súly szerint osztályozása

Történeti előzmények:

Code Pénal: büntett, vétség, kihágás

1843. év javaslatok: büntett és kihágás

Csemegi-kódex: ú.n. trichotóm rendszer - büntett, vétség, DE!
emellett korrekcionális lehetőség (in thesi büntett –
vétségi büntetés → vétséggé alakulás)

1950. évi II. tv. (Bt.): bichotóm rendszer – büntett-kihágás

1955. 17. tvr. (Bn.): büntetőhatalom további szigorodása - csak
büntetti forma

1961. évi V. tv.: büntett (Kül. r.: „kisebb súlyú büntett”)

1971. évi 28. tvr. (Bn.): büntett – vétség, DE! gondatlan
bűncselekmények is büntettek, ha büntetési tételük
meghaladja a három évet (szándékos cselekményeknél az
egy évet)

1978. évi IV. tv.: büntett-vétség; „Büntett az a szándékosan
elkövetett bűncselekmény, amelyre a törvény kétévi
szabadságvesztésnél súlyosabb büntetés kiszabását rendeli
el. Minden más bűncselekmény vétség.” [1978:IV 11§.(2)]

Hatályos szabályozás:

bichotom rendszer - büntett és vétség

„A bűncselekmény büntett vagy vétség.” (5.§.)

A különbségtétel alapja:

- az elkövető és a

- cselekmény társadalomra veszélyessége.

(bűnösség formája/a kiszabható büntetés mértéke)

A Btk. minden tényállás esetén nevesíti, hogy büntettről vagy vétségről van-e szó. („... büntettet követ el és ..”)

Jelentősége - a büntető anyagi jogban, például

- a kiszabható büntetések körében (vétségeknél enyhébb büntetési tételkeret),

- a próbára bocsátás lehetőségének meghatározásánál (büntett esetén feltétel, hogy az maximum 3 évig terjedő szabadságvesztéssel legyen fenyegetve (65. §. (1). bek.)

Jelentősége - a büntetés-végrehajtási jogban, például

- a szabadságvesztés-büntetés végrehajtási fokozatainál (vétség esetén fogház – kivéve ha az elkövető visszaeső -, büntett esetén börtön vagy fegyház (37. §.)
a mentesítésnél.
-

Jelentősége - a büntető eljárásjogban, például

- vétségi/büntetti eljárás szabályai eltérőek

II) A büntett

Btk.: „Büntett az a szándékosan elkövetett bűncselekmény, amelyre e törvény kétévi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetés kiszabását rendeli, minden más bűncselekmény vétség.” [5.§.]

Jellemzői:

- szándékos bűncselekmények,
- két évnél hosszabb szabadságvesztés-büntetéssel fenyegetettek (törvényi büntetési tétel!)

III) A vétség

Btk. „Minden más bűncselekmény vétség.” [5. bek.]

Esetei:

- minden gondatlanságból elkövetett cselekmény
- szándékosan elkövetett cselekmények, ha a törvény által kilátásba helyezett büntetési tétel felső határa kettő év vagy ennél rövidebb (azaz például évig terjedő) szabadságvesztés, vagy valamilyen más büntetés (például közérdekű munka vagy pénzbüntetés)